

مارکوس تولیوس سیسرو

مارکوس تولیوس سیسرو:

هغه د لرغوني روم فیلسوف، سیاستوال، وکیل، ویناوال، شاعر او لیکوال وو، چې شاوخوا یوه پېړۍ مخکې له میلاد مسیحي څخه یې ژوند کړی دی. هغه پر (۱۰۶) مخکې له میلاده د جنورۍ په دریمه نیټه د روم په سویل ختیځ کې په سل کیلومترۍ کې د «ارپینو» په ښار کې زیږیدلی دی. نوموړی د یوې شتمنې کورنۍ زوی وو او له ماشومتوبه یې بېلابېل علوم زده کړل او په ځوانۍ کې نامتو شاعر شو. په روم او یونان کې یې د فلسفې، بلاغت او بیان زده کړې، کړې وې. ډیری لیکوال او تاریخ پوهان هغه د روم په تاریخ کې ترټولو لوی او نوموتی متفکر گڼي. د ډیرو لیکنو او کتابونو له امله چې هغه کښلي دي، دی د یو نامتو لیکوال په توگه پېژندل شوی دی. د نوموړي غوره کتابونه دا دي: «څنگه زور شو»، «د ازادۍ په دښمن باندې برید»، «څنگه ملگرتیا وکړو» او همداسې نور ... د سیسرو ژوند او نښیرونو (اثارو) د بیان، اخلاقو او سیاست په برخو کې په لویدیځ اندو فکر ژور اغېز پرېښود. هغه رومانیان د یوناني فلسفې د مهمو ښوونځیو سره اشنا کړل او د لاتیني فلسفي لغت نامه یې جوړه کړه ترڅو خپل ځان د ژبپوه، ژباړونکي او مهم فلسفي شخصیت په توگه وړاندې کړي. ده خپل لوی اغېز پر غوره رومانو لکه: «جان لاک، ډیوډ هیوم، او شارل دو مونتسکیو» پرې ایښی دی. د هغه نښیرونه (اثار) د اروپایي فرهنگ په تاریخ کې له اغېزناکو نښیرونو (اثارو) څخه شمېرل کېږي. سیسرو د پوځي تخنیکونو په زده کولو سره په بېلابېلو جگړو کې هم برخه اخیستې وه. هغه ختیځ

ته هم سفر وکړ او د نړۍ د دې سيمو د خلکو له فلسفې او حکمت سره هم اشنا شو. سيسرو د «مارک انتوني» په امر ووژل شو.

دا هم د مارکوس توليوس سيسرو گټورې او مهمې خبرې او ويناوې:

- که يو باغ او يو کتابتون ولری هر هغه څه لری چې ورته اړتيا وي.
- کور پرته له کتابونو لکه يو بې اروا بدن دی.
- هيڅکله زياتوالی او افراط مه کوی، خو پرېږدی، چې انډول (برابري) او اعتدال ستاسو لارښود وي.
- زه په دې نه شرمېږم چې منښته، اقرار او اعتراف وکړم، چې زه له هغه څه څخه ناپوه يم چې زه پرې نه پوهېږم.
- هونسيارانو ته پوهه او عقل لارښونه کوي، منځني عقلونو ته آزمايښت او تجربه، نا پوه او احمقانو ته اړتيا او ظالمانو ته غريزه.
- د دې لپاره چې مور آزاد خادمان واوسو، مور بايد ټول د قانون خادمان واوسو.
- د خلکو خونديتوب تر ټولو لوړ قانون دی.
- جگړه قانون وژني.
- زه هيڅکله د بل چا شتمني دومره نه ستايم، چې له خپلې شتمنۍ څخه ناراضه شم.
- د کايئاتو لوست او مطالعه به نيمگړي وي تر څو چې عمل يې و نه څارل شي.
- مور خپلې خوښۍ هېره وو، خو غمونه او رنځونه مو په ياد دي.
- زړور انسان د ايمان څخه ډک وي.
- د جگړې په وخت کې، قوانين چپ او خاموش دي.
- جگړه، د هغو کسانو د وژلو ځای دی چې يو بل نه پېژني او د هغو کسانو په گټه ده چې يو بل پېژني خو يو بل نه وژني.
- عادت خورا پياوړی دی، دا مور ته د ستړيا زغم او د درد، تپ او زخم څخه د کرکې او نفرت کولو لوست او درس راکوي.

- چوپتيا او خاموشي د خبرو اترو له هنرونو څخه دى.
- نا عادلانه او نا حقه سوله تر عادلانه جگړې ښه ده.
- مخکې له دې چې تاسو پيل وکړئ په پاملرنې سره يې پلان کړئ.
- تاسو به نورو ته همدومره ارزښت ورکوي څومره چې تاسو د ځان لپاره ارزښت ورکوي.
- طبيعي ده چې هر څوک تېروتنې کوي، خو يوازې نا پوه او احمق تېروتنې ته دوام ورکوي.
- پوهه چې له نياو(عدالت) څخه جلا وي د حکمت او هونبيارتيا په ځاى خيانت بلل کيدى شي.
- خو ازادي څه ده؟ د ژوند کولو ځواک لکه څنگه چې يو څوک يې غواړي.
- د شريعت احکام دا دي: په صداقت سره ژوند کوه، هيچا ته ضرر مه رسوه او د نورو حقوق ادا کول.
- هيڅکله هم ملگري مه ځوروي، حتا په ټوکه کې.
- ريښتيني ملگري او دوستان که له سترگو لرې شي، له زړه نه، نه لرې کېږي.
- دوستي او ملگرتيا د تقوى پر بنسټ ټينگه وي. که دا بنسټ له منځه ولاړ شي، دوستي او ملگرتيا به هم ړنگه شي.
- هغه کسان چې دوستي له ژوند څخه لرې کوي، داسې دي لکه چې لمر مو له نړۍ نه اخيستی وي.
- تاسو هيڅکله د کوچنيو خلکو سره لوى کارونه نشئ کولئ.
- مننه او شکرپه نه يوازې يو فضيلت دى بلکې د ټولو فضيلتونو پلار هم دى.
- د دولت لپاره د انساني دندې په پرتله کومه غوره او ارزښتاکه دنده ده چې وده کوونکي نسل ته لوست او درس ورکوي.
- دا ځانگړنه د هغه نا پوه او احمق لپاره ده چې د نورو کمزوري او عيونه گوري او خپل کمزوري او عيونه هېروي.
- د پنځ «طبيعت» د قانون له مخې، عادلانه دا ده، چې هيڅوک بايد د بل په زيان او زيان رسولو سره بډاى نشي.
- څومره چې مور لوړ مقام ته رسېږو هغومره بايد عاجز او متواضع واوسو.
- هيڅکله لويوالي او عظمت ته نه رسېږئ، تر څو چې په هغه لاره کې ډېر زيار او زحمت ونه باسئ.

- مېړه بايد د کور مغز او ښځه يې زړه وي.

- مينه هڅه کوي چې له ښکلا څخه الهام اخيستونکي ملگرتيا را مينځته کړي.

په درنښت او ادبي مينه: انجنير عبدالقادر مسعود